

RYZÍ ANTIMON Z VLASTĚJOVIC V POSÁZAVÍ

Petr Pauliš¹⁾, Reiner Haake²⁾¹⁾ Ústav nerostných surovin a. s., Kutná Hora, ²⁾ Freiberg, SRN

Magnetitové ložisko skarnového typu Holý vrch, rozkládající se s. od Vlastějovic v Posázaví je známé výskytem hydrotermální Sb-mineralizace (Koutek - Žák 1951, 1953). Vedle stébelnatého berthieritu, zarůstajícího do křemen-kalcitové žiloviny a vzácného antimonitu, byl na žilách zastoupen arsenopyrit, pyrit, pyrhotin, mikroskopický chalkopyrit a vzácný gudmundit (Žák 1953). Žily s tímto zrudněním byly poprvé zjištěny v podzemí na 8. a 9. patře z. části hlavního dolu. Později, po otevření kamenolomu v roce 1967, byla tato mineralizace zastížena několikrát i na povrchu při těžbě kamene. Naposledy byla žíla odkryta na úrovni 4. etáže (435 m n. m.) v z. části kamenolomu v roce 1994. Žilná struktura strmě upadající k V měla přibližně severojižní směr. Vyplňovala 10 - 80 cm mocné mylonitové pásmo ve skarnu. Vzhledem k částečnému odtěžení není možné charakterizovat celkový profil této značně komplikované struktury. Sulfidické zrudnění, v kterém dominuje Sb-mineralizace, je vázané na samostatné křemenné žilky 1 - 20 cm mocné pronikající skarnový mylonit. Vedle převládajícího berthieritu, který tvořil až 25 mm dlouhé stébelnaté agregáty vytvářející v křemenné žilovině lokálně až 30 cm velké závalky se zde hojně vyskytoval pyrit a sekundární minerály Sb - senarmonit a stibikonit.

Zajímavá mineralizace byla zjištěna v drobných 10 - 20 mm mocných křemenných žilkách nepravidelně pronikajících mylonitem. Je tvořena drobnými zrnky ryzího antimonu, který podřadně doprovází gudmundit. Antimon vytváří v křemenu 0,1 - 2 mm velká nepravidelně omezená zrna, která jsou cínově bílá s charakteristickým nažloutlým odstínem. V nábrusu je antimon čistě bílý s vysokou odrazností, slabou bireflexí a zřetelnou anizotropií. Spolu s ním se

objevují drobná max. 1 mm velká stříbrně bílá zrna gudmunditu a až 2 mm velké tabulkovité, tombakové hnědé tabulky pyrhotinu. Minerály byly identifikovány energiově disperzním mikroskopem Tesla BS 300 a rentgenograficky. Antimon je velmi čistý, mikroanalýzátorem byla zjištěna pouze nepatrná příměs síry (pod mezí citlivosti použité metody - setiny %). Chemické složení gudmunditu (5 bodových analýz provedených z plochy nábrusu) je blízké jeho teoretickému složení: Fe = 25,92 %, Sb = 58,64 %, As = 0,12 % a S = 15,32 %. Na práškovém rtg. snímku provedeném v ÚNS Kutná Hora (analytik Dr. J. Ševců) byly zjištěny tyto hlavní linie: 3,110 (100), 2,243 (60), 2,151 (50), 1,769 (40), 1,875 (35) a 3,750 Å (30) (odpovídající ryzímu antimonu - JCPDS 5-562) a 2,561 (100), 1,913 (60), 4,11 (45), 2,986 (30), 2,935 (30) a 2,798 Å (30) (odpovídající gudmunditu - JCPDS 8-104).

Ryzí antimon, který dosud z Vlastějovic nebyl popsán, zde vznikl spolu s gudmunditem při hydrotermálních pochodech patrně až po vzniku berthieritu.

Literatura

- Koutek J. - Žák L. (1951): Předběžná zpráva o žile s antimonovými rudami na magnetitovém ložisku ve Vlastějovicích v Posázaví. - *Věst. Ústř. Úst. geol.*, 20, 593 - 612.
Koutek J. - Žák L. (1953): Epigenetické Sb-rudy na magnetitovém ložisku skarnovém ve Vlastějovicích v Posázaví. - *Sbor. Ústř. Úst. geol.*, 20, 593 - 612.
Žák L. (1953): Gudmundit z Vlastějovic nad Sázavou. - *Rozpr. Čs. Akad. Věd, Ř. mat. přír. Věd*, 61, 36, 1 - 9.

NOVÁ LOKALITA ZEOLITŮ U OBCE DOLNÍ ZÁLEZLY V ČESKÉM STŘEDOHOŘÍ

Miroslav Radoň, Regionální muzeum, Teplice

Obec Dolní Zálezly leží na levém břehu řeky Labe uprostřed Českého středohoří na území okresu Ústí nad Labem. V jejím okolí je již dlouho známo několik lokalit, které v minulosti prosluly bohatými nálezy zeolitů. Účelem tohoto příspěvku je seznámit odbornou i sběratelskou veřejnost s další novou a dosud neznámou lokalitou těchto minerálů, kterou se mi podařilo objevit v blízkosti obce Dolní Zálezly.

Severozápadně nad Dolními Zálezly leží na ploše o rozloze asi 200 x 200 m bývalá těžebna kaolinitických písků. Tyto písky řadil Hibschi (1917) původně do středního oligocénu. Dnes jsou však považovány za nejmladší sedimenty křídového moře a stratigraficky řazeny do santonu (Macák - Müller 1968). Na zdejší ložisku probíhala těžba písků v letech 1906 - 1953. Přímou v místě těžebny byl z písků plaven kaolín a zbylý písek byl používán ke sklářskému, brusnému či slévárenskému účelům. Kaolinitické písky jsou zvláště v severní a severozápadní části ložiska

překryty komplexem čedičových hornin, jejich pyroklastik a tuftů.

O zeolitech v prostoru těžebny se v odborné literatuře zmínil dosud pouze okrajově Gabriel (1973, 1984) ve své ložiskové studii této lokality. V ní uvádí, že tak, jako na ložisku, jsou i v jeho okolí výlevy čedičů s.s. s příměsí anizotropních zeolitů a další vulkanity.

Při průzkumných sběrech v okolí Dolních Zálezel, které jsem prováděl v roce 1992, jsem navštívil také tuto lokalitu. Zde jsem uskutečnil zajímavý objev ve vrcholových partiích lomové stěny na severozápadním okraji těžebny. Těžební činností zde zůstalo odkryté souvrství čedičových hornin a pyroklastik. Ve svahu zde na ploše 20 x 35 m vystupují výchozy, tvořené bloky a balvany čedičové brekcie. Brekcie je složena z tmavohnědých až šedohnědých a bílošedých vzájemně stmelovaných hrubých úlomků a kusů čedičových hornin, které často jeví bublinatou až mandlovcovou strukturu.